

A ház szelleme

Fotó: PIM

Van benne valami jelképszerű. A sors (?) finom eleganciája. Az egykori Templom utcai ház ma műemlékvédelemé. Az a ház, ahol Krúdy Gyula is lakott, amelynek lakbérét nem tudta fizetni, s 360 P bérhátralékára részletfizetési kedvezményt kért a fővárostól, de már azt sem tudta törleszteni, s ezért 1933. május 4-ére ki akarták lakoltatni. Ahol már a villanyt is kikapcsolták és gyertyával világítottak. De ez nem tartozik ide. Ez legfeljebb csak irodalomtörténeti adalék. A felújított s átalakított ház azonban még őriz valamit a hajdanvolt, titkokat rejtő Óbudáról, a múltat az emlékezés varázslatával felidéző íróról, akinek írásaiban különös fényel tündököltek fel az elmúlt korok tájai és városai, aki úgy tudott írni bimbózó lányokról és érett asszonyokról, ahogy azóta se senki; ősi utazásokról és a férfiemberhez méltó csöndes borozgatásokról; a talán már akkor is enyészetnek indult hajdani udvarházakról, néptelen utcájú kisvárosok vasámap délutáni csöndjéről; a ma már csak irodalmi leírásokból ismert Tabánról vagy Józsefváros szerény és hallgatag földszintes házairól; az örökre (?) eltűnt kávéházakról, ahol az élet igazán fontos dolgai történtek; óbudai kiskocsmákról és lóversenyekről, arról a világról, amelyet végérvényesen és visszavonhatatlanul felfalt a dinamikus és erőszakosan terjeszkedő új kor. Na meg a nagyváros. A gépesített lakóüzem, melyből eltűntek a meghitt, változatlan sarkok, utcák és terek, ahol már csak a változás állandó és természetes. Krúdy megőrzött valamit az elmúlt korok világából. Ő még átélte a „nagy béke” korának idillikussá varázslott világát, s látta az embereket, életüket és környezetüket gyökeresen átváltoztató új idők lázas előretörését. Pedig a Templom utcai ház, a régi Óbuda állt még akkor. De aztán jött egy újabb háború, egy, a múltat végképp eltörölni akaró új rendszer, s szemünk előtt szinte felfoghatatlanul gyorsan megváltozott minden. Ugyan ki beszélt az új-jáépítés lázában vagy az ötvenes években Krúdy Gyula világáról? Meg a múlt tárgyi emlékeiről? A kérdés szónoki persze, de azért nézzünk magunkba, mi maradt meg, s mi maradhatott volna?

Krúdynek ma nincs évfordulója, nincs olyan esemény, ami miatt külön emlékezni kellene rá.

Csak éppen olvasni jó. Idézni varázslatos hangulatú mondatait. Keresni azokat az utcákat, házakat, ahol járt, amelyekből egy rég eltűnt Magyarország képe sejlik föl. Jó tudni, hogy az a ház, amelynek ablakán – az egykorú fénykép tanúsága szerint – olykor kikönyökölt, ahová hosszú utazásai vagy éppen hosszú éjszakázásai után hazatért – amiként ezt Márai Sándor Krúdy életének utolsó napját lírai hitelességgel felidéző csodálatos regényében, a *Szindbád hazamegy* című könyvében meg is írta, most a műemlékvédelem egyik intézménye működik.

(A Háziról három írást közlünk. Egy korabeli riportot Nádas István tollából, Márai már említett regényének utolsó néhány mondatát és Sedlmayr János leírását.)

Nádas István: *Utolsó látogatás Krúdy Gyulánál* (részletek)

„Pénteken halt meg. Négy nappal halála előtt elmentem hozzá, szerkesztöm megbízásából, hogy megbeszéljek vele egy cikktemát.

Obudán lakott a Templom uccában. Olyan vidék ez, mintha a Ferencváros és Buda összekeveredett volna. Esteledett, mikor kiértem, hét órát harangoztak, jöttek az emberek a templomból. Svábgyerekek, szekerek, sárga telefonfülkék, düledező kis viskók világa.

Templom ucca 15, szintén földszintes ház, mint a többi, mégis valahogy őribb, szebb, elegánsabb. Mert Krúdy Gyula lakott itt a vasrácsos ablakok mögött.

Csengetni kell a kapun. Nagynehezen kinyitják. Cseléd fogad a homályos udvari szobában. Várni kell kicsit. Aztán bejön egy házvezetőnősről asszony, szól, hogy menjek be.

Három-négy szobán kellett keresztül menni. Végre az utolsóban megtaláltam Gyula bácsit. Szürke ruhában feküdt a diványon, nagyon bágyadtan fogadta a köszönésemet.

Megigérte, hogy másnap délre készen lesz a cikk, amit kértem.

– Ha megengedi, elküldjük a honoráriumot a szolgálva – mondtam halkán, széken-

kezve, hogy pénzről beszéllek előtte.

– Jó lesz fiacskám – felelt – nagyon szűkében vagyok a pénznek.

Elbúcsúztam, sietnem kellett, dolgom volt a városban. Ha tudtam volna, hogy utoljára látom, ottmaradtam volna, jól körülnézni a lakásban, a házban ahol élt, beszélgetni vele saját magáról. De nem tudtam. Ilyen az élet. Felületesen fogtam vele kezét és örültem, hogy kimehetek az emberek közé, a remek levegőre, a szomorú szobából. (...)

Márai Sándor ilyenek látta a házat s Krúdy utolsó éjszakáját a Szindbád-ban: „Már pitymallott, amikor Szindbád, a mesélő társaságában, elterülve a rozszant kocsis ülésén, megérkezett a templomutcai földszintes ház elé.

A ház mélyen aludt, csukottzsalus ablakokkal, mint egy sértődött hitves, aki elunta a korhely férj miatt való aggodást. Szindbád felnyitotta nagy, sötétfényű szemeit, apróra megnézte a házat, a csukott zsalukat, a napot az égen s nagyot sóhajtott. A reggeli fényben, az átvirrasztott és áthallgatott éjszaka után különösen sápadt volt a hajós. ...

Most csend volt Óbudán. Csak a San Marco utcában füttyült valaki, aki munkába igyekezett vagy éjszakai légyotról érkezett, s oly teli tüdővel, boldogan füttyörészt most, mintha az élet nagy majálisára indulna, ahol fekete-zöld erdők, barna és meleg árnyakkal borított tisztások, telkarú nők, csapolt sör és vadászkolbász várja az élet vándorait. Szindbád hallgatta ezt a boldog, önfeledt hajnali füttyszót, felnézett az égre, mely berlini-kék volt e reggelen s vállalt vont. Kissé remegő ujjakkal lenyomta a kapukilincset és bement a házba, ahol érzett még az esti sütés-főzés, s a hideg töltöttkáposzta illata.

Lábujjhegyen ment a szobájába, megállt a sötétben s nem nyitotta fel a zsalukat. A házi nép aludt még, kissé sértődötten és mégis engesztelten, mert álmában is megérezték, hogy a kóbor gazda hazatért. Szindbád gyufát keresett elő, meggyújtotta a gyertyát, a borospalack torkába tűzött égő gyertyát odaállította ágya mellé, bizonytalan mozdulatokkal levetkezett és lefeküdt. Hálóingben feküdt itt és nagyon sápadt volt. A mennyezetet nézte, melyre a gyertyaláng különös alakzatokat rajzolt, a bútorokat nézte, melyek úgy hallgattak, mint az összekülvők kara az operában...

A gyertya csonkig égett s utolsó lobbanásával megvilágította Szindbád arcát. Most bölcs volt a csukottzemű arc, közömbös és szigorú. Csak Keleten tudnak ilyen közömbösen és méltóságteljesen nézni az urak, mikor vége van valaminek.”

írta és összeállította: Hadnagy Zoltán